

Тертична Юлія Олексіївна, методистка з географії НМЛ природничо-математичної освіти, старша викладачка кафедри методики викладання і змісту освіти КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради»

Методичні рекомендації «Рекомендації щодо організації змішаного навчання з географії у 2021-2022 навчальному році»

Географічна освіта з її багатоаспектністю й відповідністю принципам освітнього процесу є важливим елементом формування життєвих компетенцій людини майбутнього.

Загальноосвітня цінність географічного шкільного курсу полягає в тому, що при його вивченні майбутній громадянин знайомиться з основними методами географічної науки, вона формує систему міцних і діяльних знань учнів, забезпечує розвиток умінь самостійно працювати з різними джерелами географічної інформації, орієнтуватись, вести спостереження; сприяє формуванню геокомпетентностей, здійснюючи тісний зв'язок теорії з практикою, з життям, допомагає у професійному самовизначенні школярів; розвиває особистісну установку учня на організацію процесу пізнання, творчу самостійну діяльність.

Вивчення географії у закладах загальної середньої освіти у 2021/2022 навчальному році буде здійснюватися за навчальними програмами затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 № 804, що розміщені на офіційному веб-сайті МОН: (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>) та з використанням методичних рекомендацій, підготовлених МОН України спільно з НАПН України, ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти».

Учні 10 класу вивчатимуть географію курсу «Географія: регіони та країни» рівень стандарту (52 години, 1,5 години на тиждень) та профільний рівень (175 годин, 5 годин на тиждень) за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407. (Режим доступу: (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>)).

Чинними є методичні рекомендації, розроблені МОН України спільно з ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» (лист МОН України 03.07.2018 № 1/9-415), посилання на офіційний веб-сайт МОН: (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/metodichni-rekomendaciyi>)

Учні 11 класу вивчатимуть курс «Географічний простір Землі» рівень стандарту (35 годин, 1 год. на тиждень) та профільний рівень (175 годин, 5 год. на тиждень) за програмою, затвердженою наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407. Зазначена навчальна програма розміщена на офіційному веб-сайті МОН України: (Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).

Курс «Географічний простір Землі» в 11 класі відповідає гуманістичній складовій географії, визначає новий світогляд, заснований на цінностях загальнолюдського і загальнокультурного характеру. Змістова частина навчальної програми цього курсу розкриває сутність географічної науки в цілому. Географія формує географічне мислення – цілісне сприйняття всього спектра природних, економічних, соціальних реалій.

Кількість годин на вивчення тем всіх навчальних курсів географії є орієнтовною, її можна змінювати в межах визначеного навчального часу. Учитель на власний розсуд планує розподіл годин між темами і розділами, використовує години резервного часу з метою глибшого вивчення окремих тем, проведення уроків узагальнення і систематизації знань після вивчення великих розділів і тем, проведення екскурсій, зустрічей, обговорення дискусійних питань, що виникли під час вивчення певних тем тощо.

В освітньому процесі заклади загальної середньої освіти можуть використовувати лише навчальну літературу, що має гриф МОН України або схвалена відповідною комісією Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки України. Перелік цієї навчальної літератури постійно оновлюється, його розміщено за посиланням <https://goo.gl/TnGiJX>

Також нагадуємо, що відповідно до «Орієнтовних вимог до виконання письмових робіт і перевірки зошитів з природничо-математичних дисциплін (лист МОН України №1/9 – 529 від 27.12.2000 р.) основними видами письмових робіт з географії є:

- розв'язування задач і вправ з географії;
- оформлення результатів виконання практичних робіт (відповідно до навчальних програм);
- складання таблиць, схем, написання рефератів тощо;
- записи результатів спостережень за природними явищами, що здійснюються у процесі вивчення географії;
- самостійні роботи;
- контрольні роботи (як мінімум одна письмова контрольна робота на семестр є обов'язковою).

Для запобігання перевантаження учнів, час проведення контрольних робіт визначається загальношкільним графіком, складеним заступником директора освітнього закладу за погодженням із вчителем. Під час планування контрольних робіт необхідно передбачити їх рівномірний розподіл упродовж усього семестру, не допускаючи накопичення письмових контрольних робіт наприкінці семестру та навчального року.

КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» в продовж 2020/2021 навчального року активно працювала над обґрунтуванням застосування дистанційної та змішаної форми навчанням:

- матеріали з регіонального проекту «Учитель +» розташовані на сайт кафедри методики викладання і змісту освіти <https://primati.odessaedu.net/>

- матеріали проекту «Школа в цифровому світі» розташовані на сайт <https://itschool.odessaedu.net/>

- матеріали проекту «Інтернет-школа для обдарованих учнів» розташовані на сайт <https://obdarovani.odessaedu.net/>

- додаткові матеріали розташовані на сайт академії <https://ooiuv.odessaedu.net/>

Важливу роль у формуванні природничо-наукової компетентності учнів (в тому числі і географічної) як компонента цілісної природничо-наукової освіти відіграють наступність і цілісність знань та вдало підібрані методи та прийоми навчання, що залучають учнів до науково-дослідної та творчої діяльності. Вивчивши досвід діяльності вчителів географії Одещини можна зробити деякі висновки, що саме змішаний підхід навчання у 2020/2021 навчальному році урахував всі ці складові, щоб відбувалося краще засвоєння цілісних знань про живу та неживу природу, які є результатом безперервної сутнісної інтеграції знань учнів на основі загальних закономірностей природи і методів її пізнання.

Одна з головних проблем запровадження інноваційного навчання – вибір оптимального співвідношення найкращих традицій існуючої освітньої системи, сучасних педагогічних інновацій та інструментарію інформаційно-комунікативних технологій.

У змішаному навчанні значна частина традиційного навчального часу, буде замінена online навчальною діяльністю. Online діяльність може включати в себе серед іншого, надання посилання на ресурси і завантаження текстів і матеріалів, управління online вікторинами і полегшення подання завдання на самостійну роботу. Таким чином, під змішаним навчаннями розуміється поєднання формальних засобів навчання – роботи в класах, вивчення теоретичного матеріалу і інноваційних форм навчання, наприклад, обговорення за допомогою електронної пошти та Інтернет - конференції, а також безперервним удосконалюванням методів навчання, професійних знань самих вчителів. Змішана форма навчання органічно поєднує в собі як денні, так і дистанційні форми навчання.

Змішане навчання допускає збереження загальних принципів побудови традиційного навчального процесу. Ідея застосування елементів асинхронного й синхронного дистанційного навчання при змішаному навчанні полягає в тому, що певну частину навчальних дисциплін учні освоюють у традиційних формах навчання, а іншу частину дисциплін - за технологіями мережевого навчання. Співвідношення частин визначається готовністю освітньої установи в цілому до подібної побудови навчального процесу, а також бажанням і технічними можливостями учнів. Такий підхід зветься «гнучке навчання».

Змішане навчання дозволяє вирішити нові завдання, що висуваються сьогодні в сфері освіти:

- розширити освітні можливості учнів за рахунок збільшення доступності і гнучкості освіти, врахування їх індивідуальних освітніх потреб, а також темпу і ритму освоєння навчального матеріалу;

- стимулювати формування суб'єктної позиції учня: підвищення його мотивації, самостійності, соціальної активності, в тому числі в освоєнні навчального матеріалу, рефлексії та самоаналізу і, як наслідок, підвищення ефективності освітнього процесу в цілому;

- трансформувати стиль педагога: перейти від трансляції знань до інтерактивного взаємодії з які навчаються, що сприяє конструюванню навчаються власних знань;

- персоналізувати освітній процес, спонукавши учня самостійно визначати свої навчальні цілі, способи їх досягнення, з огляду на власні освітні потреби, інтереси і здібності, вчитель же є помічником учня.

Особливості змішаного навчання:

- ✓ матеріали подаються в електронному вигляді;
- ✓ існує можливість здавати роботу в електронному вигляді;
- ✓ відбувається регулярне оцінювання з коментарями;
- ✓ надається можливість групової роботи;
- ✓ існують засоби електронного відслідковування успішності;
- ✓ очне навчання базується на принципах інтерактивності.

Змішане навчання складається із трьох етапів:

- ✓ дистанційне вивчення теоретичного матеріалу;
- ✓ освоєння практичних аспектів у формі денних занять;
- ✓ здача іспиту або виконання фінальної роботи.

У чому різниця між дистанційним та змішаним навчанням?

Дистанційне навчання:

- одностороннє спілкування;
- учень пасивний, не діє, він є стороннім спостерігачем;
- структура курсу схована від учня;
- учень сам по собі;
- текст лекцій написаний сухо й безособово;
- учень майже не застосовує знання й уміння;
- завдання даються тільки наприкінці глави.

Змішане навчання:

- двостороннє спілкування;
- учень активний, діяльний, залучений у навчальний процес;
- учень знайомий зі структурою курсу;
- учень перебуває під керівництвом;
- текст навчального посібника написаний у дружній і підбадьорливій формі;
- учень застосовує набуті знання й навички;
- завдання й вправи розміщені по всьому тексту.

Змішане навчання має цілий ряд переваг, серед яких можна виокремити такі:

1. Викладач доступний поза аудиторією.
2. Навчатися можна в будь-якому місці та в будь-який час.
3. Дидактичний підхід
4. Індивідуальний контроль за навчанням

5. Зручний темп навчання, висока швидкість оновлення навчальної проблеми.
6. Можливість користуватися різноманітними мультимедійними засобами.
7. Зменшує навчальне навантаження учнів.
8. Розвиває навички самостійного навчання й самоконтролю.
9. Покращення навчального рейтингу.
10. Заощадження інвестицій.

Використання комп'ютерів у навчальному процесі привело до виникнення значної кількості нових форм роботи, які були неможливі за умови використання традиційних методик.

Змішане навчання дозволяє використовувати накопичений позитивний досвід здійснення класичного навчання, доповнюючи його сучасними технологічними інноваціями. Адже використання ІКТ у змішаному навчанні відкриває широкі можливості для здійснення самостійної роботи учнів під керівництвом вчителя, сприяє розвитку самостійної творчої діяльності, стимулює одержання додаткових знань та їх закріплення.

Змішане навчання поєднує в собі ефективність та оперативність електронних форм навчання із соціальними системами загального навчання. У змішаній формі навчання також відбувається комбінація двох зовсім різних форм навчання, які, поєднуючись, утворюють одне ціле.

Звичайно, впровадження змішаної форми навчання потребує значних зусиль. Це й необхідність внесення змін у нормативну базу, і інвестиції в розробку необхідного навчального контенту й перепідготовка вчителів. Фактично, розвиток змішаної форми навчання може стати одним із ключових напрямків модернізації освіти у сучасній школі.

Таким чином, виходячи з потреб сьогодення змішана форма навчання є оптимальним варіантом організації навчального процесу у навчальних закладах Одещини та України. Виходячи з вищесказаного, можна констатувати, що у разі ретельного планування навчального процесу та обґрунтованого добору засобів, змішане навчання є набагато ефективнішим, ніж інші форми навчання і дає учням більше шансів навчатися і здобувати якісні знання.